

ООУ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – НЕГОТИНО

Слободен изборен предмет

Гласот на традицијата

VI - IX одделение

Програмата ја изработи:

м-р Павлинка Вељаноска

ОСНОВНИ ПОДАТОЦИ ЗА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставен предмет	Гласот на традицијата
Вид/категорија на наставен предмет	Слободен изборен предмет за проширување/продлабочување на знаењата од задолжителните наставни предмети
Одделение	VI – IX одделение
Теми/подрачја во наставната програма	Тема бр. 1 Фолклорот - срцето на нашето наследство
	Тема бр. 2 Татковината се сака со песна
Број на часови	36 часа (се обработува за едно полугодие)
Опрема и средства	клавир/пијанино/електрично пијано или некој друг музички темпериран инструмент; детски музички инструменти (ритмички и мелодиски); музички инструменти (мандолина, гитара, хармоника и др.); печатени материјали (нотни записи, прирачници); дводимензионални отпечатоци – непроектирани (слики, фотографии, постери, илустрации); уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи паметна (смарт) табла; аудио и видеозаписи: аудио и видео ЦД со соодветна содржина; едукативни дигитални материјали; интерактивна табла.
Програмата ја изработи	м-р Павлинка Вељаноска
Училиште	ООУ „Гоце Делчев“ - Неготино

ПОВРЗАНОСТ СО НАЦИОНАЛНИТЕ СТАНДАРДИ

Наставната програма вклучува релевантни компетенции од подрачјето **Уметничко изразување и култура**.

	<i>Ученикот/ученичката знае и/или умее:</i>
VIII-A.1	да манифестира познавање на различните форми на уметничко изразување од сите области на културата (литературата, музиката, визуелните уметности, изведбените уметности, декоративните уметности, архитектурата, дизајнот);
VIII-A.2	да ги идентификува различните манифестации на популарната култура и нивното влијание врз развојот на естетските вредности;
VIII-A.3	да ги изразува сопствените идеи, искуства и емоции користејќи уметнички или други форми на креативно изразување (индивидуални или колективни);
VIII-A.4	да ги интерпретира идеите, искуствата и емоциите изразени во уметничките продукти креирани од другите што се припадници на сопствената или на други култури;
VIII-A.5	да манифестира познавање на сопствената култура и на различните начини на нејзино изразување преку литературата и визуелните уметности, музиката и танците, градбите и другите културни продукти;
VIII-A.9	да препознае и објасни како културата на која ѝ припаѓа (вклучително и на традицијата и религијата) влијаела на формирање на неговиот/нејзиниот идентитет и поглед на светот;
VIII-A.12	да го интерпретира светот не само од гледна точка на припадниците на сопствената култура туку и низ перспективата на други култури.
	<i>Ученикот/ученичката разбира и прифаќа дека:</i>
VIII-B.1	уметноста и другите форми на културно изразување придонесуваат за разбирање и менување на светот;
VIII-B.3	почитувањето и промовирањето на сопствената култура придонесува за јакнење на културниот идентитет и дигнитет,
VIII-B.5	на разликите меѓу културите треба да се гледа како на можности за учење и како предизвик за заемно разбирање и напредување;
VIII-B.6	почитувањето и промовирањето на другите култури придонесува за обезбедување почит за сопствената култура од страна на другите.

Наставната програма вклучува и релевантни компетенции од следните трансверзални подрачја на Националните стандарди:

Дигитална писменост

	<i>Ученикот/ученичката знае и/или умее:</i>
IV-A.1	да ги истражува и споредува можностите на познати и нови дигитални уреди и самостојно да процени, одбере и да ги користи тие што се најсоодветни за конкретна потреба и ситуација
IV-A.2	да процени кога и на кој начин за решавање на некоја задача/проблем е потребно и ефективно користење на ИКТ, да одбере и инсталира програми кои му/ѝ се потребни, да користи програми за заштита и да реши рутински проблеми во функционирањето на дигиталните уреди и мрежи;
IV-A.3	да користи различни начини на огранизирање и безбедно чување и споделување на содржини на различни уреди и мрежи во дигиталното опкружување
IV-A.4	во соработка со други да анализира проблем, развие идеја и план за негово истражување и решавање и да испланира кога и за што ќе користи ИКТ;
IV-A.5	да определи какви информации му/ѝ се потребни, да најде, избере и преземе дигитални податоци, информации и содржини и да ја процени нивната релевантност во однос на конкретната потреба и веродостојноста на изворот;
	<i>Ученикот/ученичката разбира и прифаќа дека:</i>
IV-B.1	дигиталната писменост е неопходна за секојдневното живеење – го олеснува учењето, животот и работата, придонесува за проширување на комуникацијата, за креативноста и иновативноста, нуди разни можности за забава;
IV-B.2	неодговорното и неумешното користење на ИКТ има органичувања и може да носи ризици за поединецот или општеството;
IV-B.3	потенцијалите на ИКТ ќе се зголемуваат и треба да се следат и користат, но и дека треба да се има критичен однос кон веродостојноста, доверливоста и влијанието на податоците и информациите кои се достапни преку дигиталните уреди;
IV-B.5	информациите достапни во дигиталниот простор треба да се користат етички, според дефинирани правила, и за добро на луѓето;
IV-B.6	мора да се почитува правото на интелектуална сопственост на продуктите достапни на дигиталните мрежи.

Личен и социјален развој

	<i>Ученикот/ученичката знае и/или умее:</i>
V-A.3	да ги идентификува различните компоненти на сопствениот идентитет кој се гради врз основа на припадноста на различни социјални (на пр., родов, етнички и национален идентитет) и на различните улоги кои ги има во животот (на пр, ученик, син/ќерка)
V-A.5	да ги препознава емоциите кај себе си и кај другите, да ги согледа последиците од сопствените емоционални реакции во различни ситуации и да користи соодветни стратегии за справување со емоциите,
V-A.6	да си постави цели за учење и сопствен развој и да работи на надминување на предизвиците кои се јавуваат на патот кон нивно остварување;
V-A.7	да ги користи сопствените искуства за да си го олесни учењето и да го прилагоди сопственото однесување во иднина
V-A.8	да го организира сопственото време на начин кој ќе му/ѝ овозможи ефикасно и ефективно да ги оствари поставените цели и да ги задоволи сопствените потреби;
V-A.9	да ги предвиди последиците од своите постапки и од постапките на другите по себе си и по другите
V-A.13	да комуницира со другите и да се презентира себеси соодветно на ситуацијата;
V-A.14	да слуша активно и соодветно да реагира, покажувајќи емпатија и разбирање за другите и да ги искажува сопствените грижи и потреби на конструктивен начин;
V-A.15	да соработува со други во остварување на заеднички цели, споделувајќи ги сопствените гледишта и потреби со другите и земајќи ги предвид гледиштата и потребите на другите;
	<i>Ученикот/ученичката разбира и прифаќа дека:</i>
V-B.2	осознавањето на сопствениот идентитет придонесува за јакнење на самодовербата и за развојот на личноста,
V-B.3	сопствените постигања и добросостојбата во најголема мера зависат од трудот кој самиот/самата го вложува и од резултатите кои самиот/самата ги постигнува;
V-B.4	секоја постапка која ја презема има последици по него/неа и/или по неговата/нејзината околина;
V-B.7	иницијативноста, упорноста, истрајноста и одговорноста се важни за спроведување на задачите, остварување на целите и надминување на предизвиците во секојдневните ситуации;
V-B.8	интеракцијата со другите е двонасочна – како што има право од другите да бара да му/ѝ биде овозможено задоволување на сопствените интереси и потреби, така има и одговорност да им даде простор на другите да ги задоволат сопствените интереси и потреби;

Тема 1. ФОЛКЛОРОТ - СРЦЕТО НА НАШЕТО НАСЛЕДСТВО

Вкупно часови: 12

Знаења/вештини:

- Ги знае основните карактеристики на фолклорот и начинот на усно предание во различни области (литература, архитектура, ракотворби, занаети и сл.);
- Ги идентификува и ги класифицира народните песни според содржина, карактер, потекло и начин на изведба;
- Умее да мелографира едноставна народна песна;
- Може да дискутира за народните песни, нивното потекло и современите обработки;
- Создава сопствени критериуми за добри обработки и изведби на народни песни;
- Истражува за музичкиот фолклор и со тоа дознава за потеклото на народните песни;
- Има познавања за дигитални и медиумски ресурси на македонски народни песни;
- Умее да ги препознае сличностите и разликите меѓу фолклорот на својот народ и другите народи.

Ставови/вредности:

- Смета дека познавањето на музичкиот фолклор на својот народ е битна компонента за сопствениот идентитет;
- Подготвен/а е да учествува во активности со кои ќе ги прошири знаењата за музичкиот фолклор;
- Верува дека познавањето на музичкиот фолклор е битен сегмент од општата култура;
- Поддржува и учествува во тимски проекти во врска со музичкиот фолклор;
- Разбира дека познавањето на музичкиот фолклор може да го поврзе со други области и предмети (историја, географија, македонски јазик и сл.);
- Ги препознава и почитува различните културни традиции, како можност за учење, заемно разбирање и напредок;
- Смета дека народните песни се битен дел од културата на еден народ;
- Се залага за промоција на народните песни кај младите генерации и зачувување на фолклорната традиција на својот народ.

Содржини (и поими) и број на часови

Примери на активности:

• **Народни песни**
(поделба на народните песни, начин на пеење, анализа на песни, варијанти на песни)
број на часови: 4

- Наставникот ги насочува учениците кон дискусија за фолклорот на еден народ - за начинот на создавање на делата-колективно создавање, за пренесувањето по пат на усно предание и др. Се изработува *Грозд техника* (занаети, архитектура, литература, ракотворби, обичаи, музички фолклор и др.). Музичкиот фолклор натаму се разгранува на песни, ора и инструменти. Учениците се поттикнуваат активно да учествуваат преку споделување на примери.
- Наставникот презентира пет народни песни, различни по содржина и начин на

	изведба. Во изборот може да има различни примери (изворни народни песни од постар слој, староградски, новокомпонирани во народен дух, модерни новокомпонирани, преработки на народни песни со нови аранжмани и сл.). Учениците се делат во групи и секоја група анализира по еден пример а наставникот ги поттикнува на критичко размислување. Секоја група презентира и се развива заедничка дискусија за звучните примери. • Наставникот презентира неколку народни изворни песни. Се дискутира за начинот на пеење, содржина, темпо. Со помош на наставникот се изготвува презентација на народни песни според содржината (љубовни, песни од историското минато, печалбарски, хумористични, семејни, трудови и др.). Се слушаат звучни примери од секоја група или се наведуваат повеќе наслови. • Наставникот презентира неколку преработки на една народна песна. Учениците внимателно слушаат и ги забележуваат своите впечатоци од начинот на преработка. Наставникот ги поттикнува на дискусија, дали песните треба да останат во својата прва верзија или треба да се преработат од популарни пејачи за полесно да стигнат до младата популација. На кои начин треба народните песни да се приближат до младите? Дали е потребно институциите да водат поголема грижа за тоа? Дали нашето најголемо богатство-фолклорот изумира? Кои се критериумите за добра и лоша преработка на народна песна? <i>Забелешка: Покрај слушањето на звучни примери, дискусии, работа во групи, учениците се поттикнуваат да ги изведуваат народните песни применувајќи правилен пејачки став и вокална техника.</i>
• Запишување на народните песни (мелографирање, дигитализација, збирки на песни) <i>број на часови: 4</i>	• Наставникот прави избор на народна песна со едноставна ритмичка и мелодиска структура (пр. Ај да бегаме мори Васе). Ги насочува учениците да ја запишат со ноти (диктат). Потоа го објаснува начинот на запишување на текстот под нотите. Откако учениците ќе ја запишат, песната се пее со ноти и со текст. Потоа ги поттикнува учениците да го запишат нотниот текст во музичка програма за пишување на ноти. • Наставникот презентира мелографски записи од минатото. Презентира збирка на народни песни. Како литература, се препорачуваат осумте изданија на дигиталниот архив БузАр - Мелограмска колекција -Живко Фирфов. http://buzar.mk/Books/ZFirfov_Melogramska_kolekcija_Pesni8.pdf

	http://buzar.mk/Books/ZFirfov_Melogramska_kolekcija_Pesni7.pdf http://buzar.mk/Books/ZFirfov_Melogramska_kolekcija_Pesni7.pdf http://buzar.mk/Books/ZFirfov_Melogramska_kolekcija_Pesni6.pdf http://buzar.mk/Books/ZFirfov_Melogramska_kolekcija_Pesni5.pdf http://buzar.mk/Books/ZFirfov_Melogramska_kolekcija_Pesni4.pdf http://buzar.mk/Books/ZFirfov_Melogramska_kolekcija_Pesni3.pdf http://buzar.mk/Books/ZFirfov_Melogramska_kolekcija_Pesni2.pdf http://buzar.mk/Books/ZFirfov_Melogramska_kolekcija_Pesni1.pdf Исто така се препорачува видеоозбирката - Мултимедијален корпус на македонски народни песни на YouTube-каналот на архивот БузАр, каде се прикажани мелографирани песни со автентична изведба и изведба од помладите генерации. https://youtube.com/playlist?list=PLmhLnBvrnmEP1Wlpq4S7gCZ1Zo67q9yJ2&si=2JehyJAvjBWl3iZ4 <i>Забелешка: Песните можат да се обработат по слух или со ноти. Изборот на песни може да варира во зависност од составот на групата ученици и развиеноста на внатрешниот слух, нивните гласовни и изведбени капацитети и сл.</i>
• Истражување за народните песни (потекло, интервју, мелографирање, проект) <i>број на часови: 4</i>	• Наставникот ги насочува учениците да истражуваат за песна од родниот крај. Се изработува проектен план, се делат улогите во тимот. Се истражува за потеклото на песната на различни начини (сочувани документи, литература, интервју и сл.). Учениците можат да снимаат различни изведби на песните од постарите и помладите генерации. Со помош на наставникот, учениците можат да ги мелографираат песните. Проектот се презентира пред учениците во училиштето или се изработува видео за проектот и се прикачува на веб страната на училиштето.

Тема 2. ТАТКОВИНАТА СЕ САКА СО ПЕСНА

Вкупно часови: 24

Знаења/вештини:

- Умее да пее/свири народни песни по слух;
- Сфаќа дека музичката писменост има голема улога за зачувување и негување на музички фолклор;
- Применува изразни елементи од музичка писменост при изведба на народни песни;
- Може да ги идентификува елементите на музичко изразување во мелограмите (нотните записи) на народните песни;
- Умее да изведува народни песни по нотен текст со соодветен стилски музички израз ;
- Разбира како да ги поврзува знаењата од првата тема при изведба на народна песна;
- Сфаќа дека интерпретирањето на народна песна по нотен текст е повисоко ниво од изведба по слух;
- Применува дигитални вештини за снимање и промоција на народни песни и настани.

Ставови/вредности:

- Ја прифаќа важноста за проширување на знаењата од областа на фолклорот;
- Подготвен/а е да презема одговорност кон постигнување на заедничка цел (што поуспешна изведба), преку лично залагање и поттикнување на другите, бидејќи заедничкиот резултат зависи од вложениот труд на секој поединечно.
- Има критички став кон своите изведби, а со тоа и одговорност кон сопственото учење, со тоа градејќи способност на евалуација на естетската компонента во народната музика;
- Верува дека пеењето и свирењето на народни песни е позитивен пример за афирмација и промоција на сопствениот народ и неговиот културен идентитет;
- Учествува во музички активности, поддржува организација и промоција на изведбите на јавни настани во училиштето и локалната средина;
- Разбира дека музичкиот талент кај учениците треба да се негува, развива и надградува, заради формирање здрава и целосна личност;
- Се залага за повеќе музички активности во училиштето заради развивање на подобра социјална кохезија и соживот.

Содржини (и поими) и број на часови	Примери на активности:
• Обработка на народни песни по слух, со ноти и текст (ритмичка структура, рамноделни и нерамноделни тактови, мелодија, придружба, музичка форма, аранжман, музички изразни средства, начини на вокална интерпретација) <i>број на часови: 20</i>	• Наставникот им дава насоки на учениците за ресурси на народни песни (се препорачуваат осумте изданија на дигиталниот архив БузАр - Мелограмска колекција -Живко Фирфов и видеозбирката - Мултимедијален корпус на македонски народни песни на YouTube-каналот на архивот БузАр). Песните се обработуваат според вообичаена постапка за обработка на песна по слух или по ноти (анализа на ритмичка структура, рамноделни и нерамноделни тактови, мелодија, музичка форма, музички изразни средства и сл.). Доколку има услови, пеењето се придружува со народни инструменти, а со помош на наставникот се подготвува аранжман. Се обрнува внимание на начинот на вокална интерпретација и правилен пејачки став. Наставникот ги поттикнува учениците да ги употребат стекнатите знаења од Музичка писменост при изведбата на песните (пеење со ноти, темпо, динамика, правилен пејачки став и сл.). <i>Забелешка: Целта на оваа содржина е да се обработат поголем број на народни песни со што ќе се збогати репертоарот кај учениците и ќе се развие љубов и интерес кон македонскиот музички фолклор.</i>
• Организирање на настан за интерпретација на народни песни <i>број на часови: 4</i>	• Наставникот ги поттикнува учениците да организираат проектна активност: музички настан на кој ќе ги исполнат научените песни. Учениците осмислуваат мото на настанот и програма, изготвуваат постери, осмислуваат начини на информирање на социјалните мрежи, изнаоѓање и организирање простор, снимање или медиумска покриеност и сл. • Наставникот ги поттикнува и им дава насоки на учениците да изработат видеа од настанот и да ги постават во дигиталниот простор. <i>Забелешка: Со реализација на оваа програма, во перспектива се создаваат услови за организирање натпревари за пеење на народни песни на општинско, регионално и државно ниво со можност за културна размена (интеркултурна соработка).</i>

ИНКЛУЗИВНОСТ, РОДОВА РАМНОПРАВНОСТ/СЕНЗИТИВНОСТ, ИНТЕРКУЛТУРНОСТ И МЕЃУПРЕДМЕТНА ИНТЕГРАЦИЈА

Наставникот обезбедува инклузивност во работата и реализацијата на планираните тематски содржини преку вклучување на сите ученици во сите активности за време на часот. Преку реализацијата на наставата, наставникот му овозможува на секое дете да биде физички, когнитивно и емоционално ангажирано преку користење на соодветни приоди (индивидуализација, диференцијација, тимска работа, соученичка поддршка), обезбедувајќи оптимален биолошки и психолошки развој и многу важна социјална инклузија.

При реализација на активностите на часот, наставниците еднакво ги третираат и момчињата и девојчињата, при што водат грижа да не ги делат во активностите според полот и да не им доделуваат родово стереотипни улоги, а тоа воедно значи дека при формирањето на групите за работа и учествата во активности настојуваат да се обезбеди баланс во однос на полот.

Секогаш кога е можно наставниците користат интеграција на активностите од овој слободен избран предмет со содржините/стандардите од другите предмети при планирањето и реализацијата на наставата. На тој начин овој наставен предмет ги мотивира учениците во учењето на другите предмети и помага во нивно полесно совладување.

ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

За да се овозможи учениците да ги постигнат очекуваните стандарди за оценување, наставникот континуирано ги следи активностите на учениците за време на поучувањето и учењето, прибира информации за напредокот на секој ученик и истите ги заведува во ученичките портфолија. За време на учеството во активностите учениците добиваат повратна информација од наставниците за нивните постигања. За вреднувањето и оценувањето на постигањата на учениците наставниците може да користат различни методи, техники, инструменти и стратегии. Важно е да се користат објективни критериуми за оценување и да се обезбеди конзистентност во применувањето.

При следењето и анализата на ефектите од наставата по предметот „Гласот на традицијата“, наставникот може континуирано да ги вреднува и оценува следните аспекти:

Напредок во усвојувањето на конкретни концепти, содржини и поими за музичката писменост и нејзина примена преку изведбени активности и активно учество во индивидуални и групни активности (пеење/свирење).